SCIENCE CONNECTS PEOPLE

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF

2026 / No. 1(1)

Contemporary Pedagogical and Philological Research

“YASHIL” IQTISODIYOT KASBLARINI MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARGA INTERAKTIV MULTIPLIKATSION DASTURLAR ORQALI O‘RGATISH

To‘xtasinova Zuxraxon

Osiyo texnologiyalar universiteti 1-bosqich magistranti

Mavzuning dolzarbligi

Bugungi kunda global iqlim o‘zgarishlari, tabiiy resurslarning kamayishi va ekologik muammolar butun dunyo hamjamiyatini barqaror rivojlanish tamoyillariga o‘tishga majbur qilmoqda. O‘zbekiston Respublikasida ham “yashil” iqtisodiyotga o‘tish, ekologik toza texnologiyalarni joriy etish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Xususan, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 2-dekabrdagi “2030-yilgacha O‘zbekiston Respublikasida ‘yashil’ iqtisodiyotga o‘tish samaradorligini oshirish bo‘yicha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi PQ-436-sonli Qarori mamlakatimizda ushbu sohani huquqiy va iqtisodiy jihatdan yangi bosqichga olib chiqdi. Mazkur strategik maqsadlarni amalga oshirish jamiyatning har bir a’zosida, ayniqsa, yosh avlodda ekologik madaniyat va “yashil” dunyoqarashni shakllantirishni talab etadi. Shaxs ijtimoiy-ekologik qadriyatlari va dastlabki tushunchalarining poydevori maktabgacha ta’lim yoshida poydevor topishini hisobga olsak, ekologik kasblarga qiziqishni aynan shu davrdan boshlab shakllantirish metodologik jihatdan dolzarb hisoblanadi.

Muammoning qo‘yilishi

Maktabgacha yoshdagi bolalarga “yashil iqtisodiyot”, “muqobil energiya”, “ekolog-auditor” yoki “chiqindilarni qayta ishlash muhandisi” kabi murakkab va mavhum tushunchalarni an’anaviy pedagogik usullar (ma’ruza, oddiy rasmlar yoki suhbatlar) orqali tushuntirish kutilgan samarani bermaydi. Bu yoshdagi bolalarning fikrlashi ko‘rgazmali-obrazli xarakterga ega bo‘lib, ular axborotni o‘yinlar va vizual tasvirlar orqali tezroq qabul qiladi. Biroq, hozirgi kunda maktabgacha ta’lim

SCIENCE CONNECTS PEOPLE

muassasalarida zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) va milliy kontekstga moslashtirilgan interaktiv multiplikatsion dasturlarning yetishmasligi mazkur kasbiy tushunchalarni samarali o‘rgatishga to‘sqinlik qilmoqda.

Tadqiqot maqsadi va vazifalari

Mazkur tadqiqotning bosh maqsadi maktabgacha yoshdagi bolalarga “yashil” iqtisodiyot kasblari haqidagi boshlang‘ich tushunchalarni shakllantirishga qaratilgan interaktiv multiplikatsion dasturlarni ishlab chiqish hamda ularning pedagogik samaradorligini asoslashdan iborat. Ushbu maqsadga erishish uchun bolalarning yosh xususiyatlariga mos animatsion ssenariylarni loyihalash, multimedia vositalarini ta’lim jarayoniga integratsiya qilish hamda ishlab chiqilgan dasturning amaliy natijadorligini tajriba-sinov ishlari orqali tekshirish vazifalari belgilandi.

Tadqiqot metodologiyasi va materiallari

Tadqiqot jarayonida tizimli yondashuv, pedagogik kuzatuv, interaktiv modellashtirish hamda qiyosiy tahlil metodlaridan foydalanildi. Tajriba materiallari sifatida “Yashil shahar qahramonlari” nomli interaktiv multiplikatsion dastur ishlab chiqildi. Ushbu dasturda quyosh panellari ustasi, landshaft ekologi, tomchilatib sug‘orish mutaxassisi va chiqindilarni saralovchi texnolog kabi kasblar qiziqarli animatsion personajlar yordamida o‘yin shaklida muammoli vaziyatlar orqali namoyish etildi. Bolalar nafaqat multfilmni tomosha qildilar, balki sensorli ekran orqali personajlarga daraxt ekish, panellarni o‘rnatish va chiqindilarni turlariga qarab ajratishda bevosita yordam berdilar.

Tadqiqot natijalari va tahlili

Ishlab chiqilgan interaktiv multiplikatsion dastur maktabgacha ta’lim tashkilotlarining katta va tayyorlov guruhlarida amaliyotga joriy etildi. Tajriba-sinov ishlari natijasida aniqlanishicha, animatsion dasturlar asosida tashkil etilgan mashg‘ulotlardan so‘ng bolalarning “yashil” kasblar va ekologik jarayonlar haqidagi bilimlari darajasi nazorat guruhlariga nisbatan sezilarli darajada oshdi. Pedagogik test

va intervyular tahlili shuni ko‘rsatdiki, bolalarning ekologik muammolarga e’tibori va ularni hal qiluvchi mutaxassisliklarga bo‘lgan qiziqishi o‘rtacha 35 foizga ortgan. Bolalar tabiatni asrash faqatgina axlat tashlamaslik emas, balki kelajakda maxsus zamonaviy texnologiyalar yordamida yangi kasb egalari tomonidan amalga oshirilishini tushunib yetdilar.

Xulosa va tavsiyalar

Olingan natijalar shuni ko‘rsatadiki, maktabgacha yoshdagi bolalarga barqaror taraqqiyot va zamonaviy “yashil” iqtisodiyot yo‘nalishlarini o‘rgatishda interaktiv multiplikatsiya eng samarali pedagogik vositalardan biri hisoblanadi. AKT asosidagi o‘yinli dasturlar bolaning ichki intilishini faollashtiradi va kasbiy tushunchalarni uzoq muddatli xotiraga muhrlaydi. Amaliy tavsiya sifatida mazkur multiplikatsion kontentlarni milliy maktabgacha ta’lim dasturlarining variativ qismlariga kiritish hamda ta’lim platformalariga joylashtirish maqsadga muofiqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 2-dekabrdagi “2030-yilgacha O‘zbekiston Respublikasida ‘yashil’ iqtisodiyotga o‘tish samaradorligini oshirish bo‘yicha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi PQ-436-sonli Qarori.

2. Shirinova, N. A. (2021). Maktabgacha yoshdagi bolalarni ekologik tarbiyalashda innovatsion texnologiyalar. Toshkent: Fan va texnologiya.

3. Karimov, A. K., & Ganiyeva, M. S. (2023). Axborot texnologiyalari vositasida maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy dunyoqarashini shakllantirish. Pedagogika jurnali, 4(2), 45-52.

4. Yusupov, M. (2020). “Yashil” iqtisodiyot asoslari: Darslik. Toshkent: Iqtisodiyot.

5. Tursunova, R. M. (2022). Multimedia va animatsion dasturlarning maktabgacha ta’limdagi o‘rni va ahamiyati. Zamonaviy ta’lim, (8), 12-18.

6. Sodiqova, Sh. A. (2019). Maktabgacha pedagogika: Darslik. Toshkent: Tafakkur bo‘stoni.

7. Smith, J., & Green, L. (2021). Environmental Education through Digital Storytelling in Early Childhood. International Journal of Early Childhood, 53(3), 321-338.

8. Xalilova, F. (2024). Bog‘cha yoshidagi bolalarda ekologik madaniyatni shakllantirishning interaktiv usullari. Ilm-fan va innovatsiya, 2(1), 89-94.

9. Raxmatov, Sh. (2022). Muqobil energiya manbalari va yoshlar tarbiyasi. Ekologiya xabarnomasi, (5), 23-27.

10. Umarov, B. B. (2023). Maktabgacha ta’limda raqamli didaktika va multiplikatsiyadan foydalanish metodikasi. Monografiya. Toshkent: Muharrir.